

Розділ IV. ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО

УДК 346 (439.22)

POJEM PODNIKATEĽ V PRÁVNOM PORIADKU SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Doc. Pavol Kubicek, CSc.
*Veduci Katedry Obchodného,
financného a hospodárskeho práva
Právnickej fakulty University Komenského*

VŠEOBECNÁ CHARAKTERISTIKA

Pojem podnikateľ používa naša platná právna úprava. Pripomenieme, že tradične sa používal aj na našom území v daných súvislostiach pojem obchodník (kupec, mercator, Kaufmann).

V zmysle čl. 4 Obchodného zákonníka z roku 1863 bol kupcom každý, kto vo vlastnom mene prevádzkoval po živnostensky obchody uvedené (vypočítané) v čl. 271 a nasl. tohoto zákona¹. Podľa ustanovenia § 1 HGB je obchodníkom ten, kto prevádzkuje obchodnú živnosť².

Iný prístup k definícii obchodníka zvolil francúzsky obchodný zákonník, keď v článku 1 ustanovuje, že obchodníkmi sú tí, ktorí uzavierajú obchody ako svoje obvyklé povolanie. Možno súhlasiť s myšlienkou, že vo všetkých prípadoch je pojem obchodníka spojený s povahou jeho profesionálnej činnosti, ktorá je charakterizovaná druhým základným pojmom obchodného práva, a to obchodmi.²

Formy podnikania v kontinentálnej Európe vykazujú spoločné črty ale aj vzájomné odlišnosti, ktoré je potrebné v praktickej činnosti rešpektovať.³ Nasledujúci text nemá za cieľ ich komparáciu, ide skôr o načrtnutie historických foriem podnikania, ktoré sa najčastejšie vyskytovali, respektíve vyskytujú aj v súčasnosti:

I. OBCHODNÉ SPOLOČNOSTI

a) **Verejná obchodná spoločnosť** (nem. offene Handelsgesellschaft, franc. société en nom

collectif, rusky полное товарищество) je spoločnosťou, v ktorej aspoň dve osoby podnikajú pod spoločným obchodným menom a ručia za záväzky spoločnosti spoločne a nerozdielne celým svojím majetkom (§ 76 Obchodného zákonníka). Podľa našej právnej úpravy možno verejnú obchodnú spoločnosť charakterizovať ako osobnú obchodnú spoločnosť, ktorá je právnickou osobou, združuje dve alebo viaceré osoby a spoločníci ručia za záväzky spoločnosti celým svojím majetkom.

Pre tento typ obchodnej spoločnosti je príznačný jednoduchý spôsob založenia a počiatočného kapitálu – nie je predpísaná povinná výška základného imania. Na druhej strane je potrebné brať do úvahy, že sa počíta s osobnou účasťou spoločníkov na podnikaní v takejto spoločnosti. Skutočnosť, že nedochádza k striktnému oddeleniu osobného majetku a majetku určeného na podnikanie, vyžaduje vysoký stupeň vzájomnej dôvery medzi spoločníkmi.

Pre obchodné meno verejnej obchodnej spoločnosti býva príznačné, že ak obsahuje priezvisko aspoň jedného zo spoločníkov, postačí dodatok „a spol.“.

Verejná obchodná spoločnosť sa zakladá spoločenskou zmluvou a vzniká zápisom do obchodného registra. Právne úkony môžu v mene spoločnosti uskutočňovať všetci spoločníci, ak v spoločenskej zmluve nepochybne obchodným vedením spoločnosti len jedného, prípadne viacerých vybraných spoločníkov.

Pokiaľ spoločenská zmluva neurčuje inak, delí sa zisk medzi spoločníkov rovným dielom. To isté platí aj o strate zistenej ročnou účtovnou závierkou.

Vo verejnej obchodnej spoločnosti je možné zmenou spoločenskej zmluvy dosiahnuť prístupenie ďalšieho spoločníka alebo môže spoločník zo spoločnosti vystúpiť, ak zostanú v spoločnosti aspoň dvaja spoločníci.

b) **Komanditná spoločnosť** (nem. Kommanditgesellschaft, franc. société en commandite, rusky komanditnoe товарищество) podobne ako verejnú obchodnú spoločnosť považujeme za osobnú obchodnú spo-

¹ Pozri napr.: Karman, J., Kizlink, K., Fröhlich, J.: Všeobecní zákoník obchodní, Svazek I., Justícia, Bratislava 1936, str. 27

² Pelikánová, I.: Úvod do srovnávacího práva obchodního, C.H. BECK, Praha 2000, str. 48

³ Pozri napr.: Singer, E.: Právo v zahraničným obchodu, Orbis, Praha 1960, str. 42 a nasl.; Lutter, M.: Die Gründung einer Tochtergesellschaft im Ausland, Dritte neubearbeitete und erweiterte Auflage Walter de Gruyter – Berlin – New York 1995, str. 964

ločnosť, ktorá je podľa našej právnej úpravy právnickou osobou. Je združením dvoch alebo viacerých osôb. Vyznačuje sa tým, že sú v nej dva druhy spoločníkov:

- a) komanditisti, ktorí ručia za záväzky spoločnosti do výšky svojho nesplateného vkladu;
- b) komplementári, ktorí ručia za záväzky spoločnosti celým svojim majetkom.

Uvedenou skutočnosťou je daná základná charakteristická črta tohoto typu spoločnosti, keď v zásade komplementári vnášajú do spoločnosti ideu podnikania, osobnú pracovnú účasť a riadia spoločnosť. Naproti tomu komanditisti vnášajú do spoločnosti kapitál.

Obchodné meno spoločnosti musí obsahovať označenie „komanditná spoločnosť“ alebo skratku „kom. spol.“ alebo „k.s.“

Komanditná spoločnosť sa zakladá spoločenskou zmluvou a vzniká zápisom do obchodného registra. Pri rozdelení zisku platí pravidlo, že pokiaľ spoločenská zmluva neustanovuje niečo iné, komplementári si časť zisku, ktorá na nich pripadá, rozdelia rovným dielom a komanditisti podľa výšky splatených vkladov.

V podrobnostiach, čo sa týka pomerov komplementárov, odkazuje naša platná právna úprava na spoločnosť s ručením obmedzeným a čo sa týka komanditistov, odkazuje na ustanovenia o verejnej obchodnej spoločnosti.

Komanditná spoločnosť na akcie (nem. Kommanditgesellschaft auf Aktien, franc. société en commandite par actions, rusky akcionernaja komandita) bola u nás upravená v § 106t Hospodárskeho zákonníka, Obchodný zákonník túto právnu úpravu neprevzal.⁴ Komanditná spoločnosť na akcie sa od komanditnej spoločnosti odlišuje tým, že kapitál komanditistov je rozdelený na akcie. Uvedené postavenie komanditistov ako akcionárov vnáša do takejto spoločnosti potrebu aplikácie právnych predpisov o akciovej spoločnosti. Komanditisti obdobne ako akcionári akciovej spoločnosti vykonávajú svoje práva na valnom zhromaždení akcionárov. To analogicky predpokladá, ako v akciovej spoločnosti, aj existenciu predstavenstva a dozornej rady. Podrobnosti o vzájomných vzťahoch orgánov komanditnej spoločnosti na akcie upravuje spoločenská zmluva.

c) Spoločnosť s ručením obmedzeným (nem. Gesellschaft mit beschränkter Haftung, franc. Société a responsabilité limitée, rusky tovariščestvo s ograničenoj otvetstvenost'ju) je u nás najčastejšie základaným typom obchodnej spoločnosti. Charakterizujeme ju ako kapitálovú obchodnú spoločnosť, kde maximálny počet spoločníkov môže byť 50 a prevoditeľnosť obchodných podielov je obmedzená. Táto spoločnosť je právnickou osobou.

Jej popularita medzi podnikateľmi zrejme vyplýva z toho, že umožňuje oddelenie majetku určeného na podnikanie od osobného majetku, nie je náročná na výšku základného imania, vytvára ju

zvyčajne menší počet osôb, ktoré si vzájomne dôverujú a poznajú svoje odborné schopnosti.

Spoločnosť s ručením obmedzeným sa zakladá spoločenskou zmluvou alebo notárskou zápisnicou (tzv. jednoosobová s.r.o., nem. Einmann Gesellschaft). Spoločenská zmluva podrobne upravuje vzájomné vzťahy medzi spoločníkmi.

Obligatónymi orgánmi spoločnosti sú:

- a) valné zhromaždenie;
- b) konateľ resp. konatelia.

Konatelia riadia spoločnosť a konajú za ňu voči tretím osobám. K zrušeniu spoločnosti s ručením obmedzeným môže dôjsť bez likvidácie – pokiaľ má spoločnosť právneho nástupcu. Ak spoločnosť nemá právneho nástupcu, dochádza k jej likvidácii a zaniká výmazom z obchodného registra.

d) Akciová spoločnosť (nem. Aktiengesellschaft, fran: société anonyme, rusky akcionernoe obščestvo) je typickou kapitálovou obchodnou spoločnosťou a je právnickou osobou. Maximálny počet akcionárov nie je určený, prevoditeľnosť akcií možno obmedziť. Akciová spoločnosť je tradične vhodná pre väčší rozsah podnikania, umožňuje sústrediť voľný kapitál od širokej verejnosti – drobných akcionárov. V prípade potreby je možné akcie predať a získať hotovosť. Akcia je cenným papierom, t.j. sú v nej inkorporované práva akcionára.

Špecifikom akciovej spoločnosti je, že jej základné imanie je rozvrhnuté na určitý počet akcií s určitou menovitou hodnotou. Spoločnosť zodpovedá za porušenie svojich záväzkov celým svojim majetkom. Akcionár neručí za záväzky spoločnosti.

Akciovú spoločnosť možno založiť:

- a) bez výzvy na upisovanie akcií;
- b) na základe výzvy na upisovanie akcií.

Zakladanie akciovej spoločnosti na základe výzvy na upisovanie akcií sa považuje za najťažší (najkomplikovanejší) spôsob zakladania obchodnej spoločnosti. Podstatou je totiž nutnosť presvedčiť verejnosť (budúcich akcionárov) o výhodnosti investícií, ktorou je kúpa akcií. Základným dokumentom, na rozdiel od ostatných typov obchodných spoločností, nie je spoločenská zmluva ale stanovy ako základný dokument akciovej spoločnosti.

Obligatónymi orgánmi akciovej spoločnosti sú:

- a) valné zhromaždenie ako najvyšší orgán;
- b) predstavenstvo ako štatutárny orgán
- c) dozorná rada ako dozorný orgán

Zmeny základného imania, t.j. jeho zvýšenie alebo zníženie, možno uskutočniť len za podmienok stanovených v zákone a stanovách akciovej spoločnosti. Akciová spoločnosť povinne vytvára rezervný fond. Zaniká výmazom z obchodného registra.

Problematika akciových spoločností je mimoriadne komplikovaná aj vzhľadom na to, že hodnota akcií môže byť predmetom špekulatívnych obchodov na burze, čo môže poškodiť záujmy najmä drobných akcionárov, ktorí nemajú také rýchle a kvalifikované informácie o hodnote akcií ako profesionálni „burziáni“.

⁴ Kubiček, P. a kol.: Hospodársky zákonník, Komentár, Spektrum, Praha 1990, str. 93 a nasl.

II. TICHÉ SPOLOČENSTVO

Tichá spoločnosť (nem. stille Gesellschaft) sa uplatňuje v podnikaní z rôznych dôvodov, napr. tichý spoločník má podnikanie zakázané, prípadne chce svoje podnikateľské aktivity utajiť. Nie je obchodnou spoločnosťou, pretože nemá jej elementárne znaky (napr. vlastnú firmu, právnu subjektivitu, atď).

Tichý spoločník sa podieľa svojím vkladom na podnikaní už existujúceho podnikateľa a za poskytnutie vkladu má právo na podiel na zisku. Pokiaľ zo zmluvy o tichom spoločenstve nevyplýva niečo iné, má tichý spoločník ohľadne svojho vkladu právne postavenie, aké má veriteľ ohľadne svojej pohľadávky, nie je však oprávnený požadovať vrátenie svojho vkladu pred zánikom zmluvy.

Vzťah medzi podnikateľom a tichým spoločníkom je založený na základe zmluvy o tichom spoločenstve, ktorá je v našom Obchodnom zákonníku upravená v záväzkovej časti. O jej existencii zvyčajne tretie osoby ani nevedia. Objavuje sa až vtedy, keď medzi podnikateľom a tichým spoločníkom vznikne spor. Preto právne poriadky mnohých krajín túto formu ani právne neupravujú, hoci fakticky existuje. Tradične je upravená v Nemecku a v krajinách ovplyvnených nemeckým právom. V súčasnosti ju upravuje aj náš Obchodný zákonník v §§ 673 až 681 vo forme zmluvy o tichom spoločenstve.

III. SPOLOČNOSTI OBČIANSKEHO PRÁVA

Novelizovaný Hospodársky zákonník obsahoval v § 106za. právnu úpravu konzorcia.⁵ Konzorcium bolo združenie osôb na vykonanie jedného alebo viacerých obchodných prípadov na spoločný účet. Konzorcium vznikalo na základe zmluvy o združení. Začiatkom 90-tych rokov minulého storočia sa táto forma v mnohých prípadoch zneužívala – prostredníctvom tejto formy sa podnikatelia vyhýbali povinnostiam (napr. daňovým), ktoré mali obchodné spoločnosti. Obchodný zákonník túto formu združovania nepozná. Na druhej strane právnu úpravu zmluvy o združení obsahuje Občiansky zákonník v §§ 829 až 841. Tento zmluvný typ je využívaný aj v oblasti podnikania, napr. môže poslúžiť ako štádium, keď sa budúci spoločníci obchodnej spoločnosti spoznávajú, no nechcú sa ešte viazať konkrétnou formou podnikania, ktorá má prísnejšie pravidlá (napr. pri vystúpení spoločníka z obchodnej spoločnosti). Touto zmluvou sa upravujú vnútorné vzťahy medzi spoločníkmi, nevzniká však nový právny subjekt. Za združenie konajú jednotliví účastníci, tak ako sa o tom v zmluve dohodli. Pri zrušení združenia sa účastníci majetkovo vyporiadajú podľa pravidiel dohodnutých v zmluve o združení.

IV. DRUŽSTVO

Družstvá majú ako podnikateľské subjekty na našom území pomerne dlhú tradíciu. Vznikali v súlade s myšlienkou vzájomnej pomoci svojim členom a na zásadách vnútrodružstevnej demokracie. V súčasnosti je družstvo charakterizované ako spoločenstvo neuzavretého počtu osôb založené za účelom podnikania alebo zabezpečovania hospodárskych, sociálnych alebo iných potrieb svojich členov.

Z hľadiska zamerania činnosti môžeme rozlišovať:

- a) poľnohospodárske družstvá;
- b) výrobné družstvá;
- c) spotrebné družstvá;
- d) bytové družstvá;
- e) družstvá s iným predmetom podnikania

(napr. úverové družstvá).

Družstvo nie je obchodnou spoločnosťou, aj keď je možné na jeho právne pomery použiť analogicky ustanovenia o obchodných spoločnostiach. V zmysle našej právnej úpravy je právnickou osobou a vzniká zápisom do obchodného registra. Na založenie družstva sa vyžaduje konanie ustanovujúcej schôdze družstva, ktorá určuje zapisované základné imanie družstva, schvaľuje stanovy a volí predstavenstvo a kontrolnú komisiu družstva.

Členstvo v družstve vzniká pri založení družstva dňom vzniku družstva, za trvania družstva prijatím za člena alebo prevodom členstva. Ukončiť členstvo v družstve je možné písomnou dohodou, vystúpením, vylúčením, vyhlásením konkurzu na majetok člena, zamietnutím návrhu na vyhlásenie konkurzu pre nedostatok majetku člena alebo zánikom družstva. Družstvo, podobne ako obchodná spoločnosť, sa zrušuje a potom nasleduje jeho zánik výmazom z obchodného registra.

V. ŠTÁTNY PODNIK

Osobitným podnikateľským subjektom je štátny podnik. Vyznačuje sa najmä tým, že majetok, s ktorým podniká, nie je jeho vlastníctvom. Tento majetok ostáva vo vlastníctve štátu. Štát ako zriaďovateľ štátneho podniku rozhoduje o jeho vzniku, organizačných zmenách a zániku. Taktiež menuje a odvoláva štatutárny orgán štátneho podniku – riaditeľa.⁶

Názory na existenciu štátnych podnikov sú rôznorodé, napriek tomu štátne podniky ostávajú súčasťou štruktúry podnikateľských subjektov a ich úplný zánik sa v blízkej budúcnosti neočakáva.

Historicky možno vznik štátnych podnikov odôvodniť nasledovne:

- a) dôvody fiskálne, t.j. štát chce získať zo svojich podnikateľských ziskov nový prameň príjmov;
- b) dôvody sociálne, t.j. politické strany nútia štát prebrať súkromné podniky do štátnej réžie z dôvodov tzv. socializácie;

⁵ Kubiček, P. a kol.: Hospodársky zákonník. Komentár, Spektrum, Praha 1990, str. 98 a nasl.

⁶ Zákon č. 111/1990 Zb. o štátnom podniku v znení neskorších predpisov

c) dôvody politické a korupčné, t.j. vláda chce rozšíriť okruh voličov na nej závislých;

d) ohľad na spotrebiteľov, aby boli súkromné podniky štátnou súťažou donútené znižovať ceny.

Liberálni ekonómovia namietajú proti podnikaniu štátu, najmä to, že štát nie je na takéto činnosti organizačne pripravený.

Obecné podniky sú obdobou štátnych podnikov, ale ich zriaďovateľom je obec a vyznačujú sa väčšou rozmanitosťou.⁷

Podnikateľ v zmysle OBZ

Podnikateľom v zmysle § 2 ods. 2 Obchodného zákonníka sú nasledovné subjekty:

1) osoba zapísaná v obchodnom registri;

2) osoba, ktorá podniká na základe živnostenského oprávnenia;

3) osoba, ktorá podniká na základe iného než živnostenského oprávnenia podľa osobitných predpisov;

4) fyzická osoba, ktorá vykonáva poľnohospodársku výrobu a je zapísaná do evidencie podľa osobitného predpisu.⁸

Platná právna úprava rešpektuje základný vzťah medzi živnosťou a podnikaním, keďže vychádza zo skutočnosti, že každá živnosť je podnikaním, avšak nie každé podnikanie je živnosťou.

Osoba zapísaná v obchodnom registri

Do obchodného registra sa v súlade s § 27 ods. 2 Obchodného zákonníka zapisujú:

a) obchodné spoločnosti, družstvá a iné právnické osoby, o ktorých to ustanovuje osobitný zákon;

b) organizačné zložky podnikov slovenských osôb;

c) podniky zahraničných osôb

d) organizačné zložky podnikov zahraničných osôb;

e) fyzické osoby s trvalým pobytom na území Slovenskej republiky, ktoré sú podnikateľmi a do obchodného registra sa zapisujú na vlastnú žiadosť alebo ak tak ustanovuje osobitný zákon.

Obchodnými spoločnosťami sú verejná obchodná spoločnosť, komanditná spoločnosť, spoločnosť s ručením obmedzeným a akciová spoločnosť. Obchodné spoločnosti sú právnickými osobami. Rovnako sú právnickými osobami družstvá, ktoré podľa predmetu podnikania môžeme členiť na družstvá poľnohospodárske, výrobné, spotrebné, bytové a iné. Medzi iné právnické osoby, ktoré sa zapisujú do obchodného registra, patria napr. štátne podniky, banky, sporiteľne, poisťovne, atď.

Medzi osobami, ktoré sa zapisujú do obchodného registra, osobitné miesto zaujímajú **zahraničné**

osoby. Zahraničnou osobou sa v zmysle § 21 ods.2 Obchodného zákonníka rozumie:

a) fyzická osoba s bydliskom mimo územia Slovenskej republiky; alebo

b) právnická osoba so sídlom mimo územia Slovenskej republiky.

Pri podnikaní zahraničných osôb na území SR platí všeobecne zásada recipacity. To znamená, že zahraničné osoby môžu podnikáť na území Slovenskej republiky za rovnakých podmienok a v rovnakom rozsahu ako slovenské osoby, pokiaľ zo zákona nevyplýva niečo iné.

Podnikaním zahraničnej osoby na území SR sa rozumie podnikanie tejto osoby, ak má podnik alebo organizačnú zložku umiestnenú na území Slovenskej republiky. Oprávnenie zahraničnej osoby podnikáť na území SR vzniká ku dňu zápisu podniku tejto osoby alebo jeho organizačnej zložky do obchodného registra. Vzhľadom na právnu istotu účastníkov právnych vzťahov je zahraničná osoba povinná na obchodných dokumentoch týkajúcich sa jej podniku alebo jeho organizačnej zložky uvádzať označenie zahraničného obchodného registra alebo inej evidencie, do ktorej sa zahraničná osoba zapisuje.

Zahraničné právnické osoby môžu mať právnu formu, ktorá nie je identická s právnu formou našich podnikateľských subjektov. Platí to napr. pre oblasť angloamerického práva. Na túto skutočnosť reaguje § 22 Obchodného zákonníka, ktorý obsahuje kolíznu normu určujúcu osobný status zahraničnej právnickej osoby.

V súlade s dôvodovou správou k Obchodnému zákonníku spôsobilosť byť nositeľom práv a povinností a spôsobilosť na právne úkony, to znamená, ako jej vznik a existenciu, tak aj zánik, a ďalej tiež jej vnútorné právne pomery (najmä vzťahy medzi jej spoločníkmi a medzi spoločníkom a právnickou osobou), sa riadia právnym poriadkom štátu, podľa ktorého bola právnická osoba založená. Toto ustanovenie vychádza z tzv. inkorporačnej zásady.⁹

V naznačených intenciách dopĺňa vymedzenie pojmu zahraničnej osoby – podnikateľa aj § 23 Obchodného zákonníka, keď stanovuje, že zahraničné osoby, ktoré majú právo podnikáť v zahraničí, sa pokladajú za podnikateľa podľa Obchodného zákonníka.

Pomerne komplikovaná právna situácia pri posudzovaní právneho postavenia zahraničnej právnickej osoby môže vzniknúť pri menej známých (exkluzívnych) právnych úpravách statusu právnických osôb v prípadoch, ak pôjde o premiestnenie sídla zahraničnej právnickej osoby do tuzemska. Preto súčasná právna úprava umožňuje zahraničnej právnickej osobe premiestniť svoje sídlo zo zahraničia na územie SR, ak to umožňuje medzinárodná zmluva, ktorou je Slovenská republika viazaná a ktorá bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom (to isté platí aj na premiestnenie sídla slovenskej právnickej osoby do zahraničia).

⁷ Bližšie pozri: Čechrák, C.: Všeobecná ekonomika, Hospodárství výdělečné a politické, Spolek Právnik v Bratislave, Bratislava 1934, str. 29

⁸ K tomu pozri napr.: Pokorná, J.: Subjekty obchodního práva, vyd. PF Masarykova univerzita v Brně, Brno 1997, str. 379

⁹ Obchodní zákoník (vládní návrh zákona), Prospektrum, Praha 1991, část 3 - Důvodová správa, str. 12

Vnútročné právne pomery zahraničnej právnickej osoby sa aj po preložení jej sídla do tuzemska upravujú právnym poriadkom štátu, podľa ktorého bola založená. Týmto právnym poriadkom sa upravuje aj ručenie jej spoločníkov alebo členov voči tretím osobám, ktoré však nesmie byť nižšie, než ustanovuje slovenské právo pre tú istú alebo obdobnú formu právnickej osoby.

Podnikanie zahraničných osôb

V súlade s § 24 Obchodného zákonníka zahraničná osoba má viacero možností podnikania na území SR. Medzi takéto možnosti patrí:

- 1) podieľať sa za účelom podnikania na založení slovenskej právnickej osoby;
- 2) zúčastňovať sa ako spoločník alebo člen v slovenskej právnickej osobe už založenej;
- 3) môže sama založiť slovenskú právnickú osobu, napr. spoločnosť s ručením obmedzeným;
- 4) môže sa stať jediným spoločníkom slovenskej právnickej osoby, napr. spoločnosti s ručením obmedzeným.

(V posledne uvedených dvoch prípadoch je predmetný postup možný len ak zákon jediného zakladateľa alebo jediného spoločníka pripúšťa)

V dôvodovej správe k Obchodnému zákonníku sa uvádza, že podnikanie zahraničnej osoby na podnikaní tuzemskej osoby sa nemusí prejaviť len zakladaním právnických osôb a účasťou na nich, ale spočíva na záväzkovom vzťahu. Takýto záväzkový právny vzťah môže byť založený zmluvou o združení, zmluvou o tichom spoločenstve, atď.¹⁰

Podnikanie v zahraničí prináša so sebou zvýšené podnikateľské riziko, ktoré je spojené s prípadnou neznalosťou miestnych ekonomických a právnych pomerov, jazykovou bariérou, správaním predstaviteľov štátnych orgánov, atď. Iné sú podmienky v Strednej Európe, iné v Južnej Amerike, prípadne Afrike. Preto sú zahraniční investori obzvlášť citliví na ochranu svojich prípadných investícií v cudzine. V podmienkach Slovenskej republiky chráni súkromné vlastníctvo Ústava SR a celý rad ďalších právnych noriem. Okrem toho existujú dvojstranné medzinárodné zmluvy o vzájomnej podpore a ochrane investícií. Ustanovenia takýchto medzinárodných zmlúv majú prednosť pred vnútroštátnymi normami, teda Obchodným zákonníkom. Aby boli na minimum eliminované prípadné obavy zahraničných investorov, zákonodarca navyše v § 25 Obchodného zákonníka vyslovene upravil postup, ktorým je možné vyvlastniť majetok zahraničnej osoby alebo jej vlastnícke právo obmedziť. Takýto postup je možný len:

- a) na základe zákona (napr. stavebného zákona);
- b) vo verejnom záujme, ktorý nemožno uspokojiť inak (napr. zabratie pozemkov pre potreby výstavby železničnej trate, diaľnice a pod.);
- c) za náhradu.

Proti takémuto rozhodnutiu príslušného orgánu možno podať opravný prostriedok na súde. Platí zásada, že pri opatreniach, akým je vyvlastnenie, resp. obmedzenie vlastníckeho práva, sa musí bez meškania poskytnúť náhrada zodpovedajúca plnej hodnote majetku dotknutého týmito opatreniami v čase, keď sa uskutočnili. Náhrada je voľne prevoditeľná do zahraničia v cudzej mene.

Osoba, ktorá podniká na základe živnostenského oprávnenia

Živnostník sa pri svojej činnosti preukazuje:

- a) živnostenským listom osvedčujúcim splnenie podmienok ustanovených Živnostenským zákonom na prevádzkovanie ohlasovacích živností;
- b) koncesnou listinou, ktorou bola udelená koncesia (povolenie) na prevádzkovanie koncesovanej živnosti.

O vydaní živnostenského oprávnenia rozhoduje miestne príslušný živnostenský úrad podľa sídla právnickej osoby alebo bydliska fyzickej osoby.

Osoba, ktorá podniká na základe iného než živnostenského oprávnenia podľa osobitných predpisov

Osobami, ktoré podnikajú na základe iného než živnostenského oprávnenia sú tradične tzv. slobodné povolania (napr. veterinári, lekári, audítori, daňoví poradcovia, advokáti, komerční právnici). Povolenie na výkon takýchto činností zvyčajne vydáva príslušná stavovská samosprávna organizácia (komora, združenie) danej profesie, ktorá vedie zoznam príslušníkov organizácie a ďalších zapisuje do zoznamu po preukázaní odbornej spôsobilosti, prípadne splnení ďalších podmienok stanovených právnymi predpismi.

Fyzická osoba, ktorá vykonáva poľnohospodársku výrobu a je zapísaná do evidencie podľa osobitného predpisu

Podnikateľmi sú aj samostatne hospodáriaci roľníci (novšie farmári), ktorí sú zapísaní do evidencie podľa § 12a až 12e zákona č. 105/1990 Zb. o súkromnom podnikaní občanov v znení neskorších predpisov. Ich evidenciu vedú miestne príslušné obecné, resp. mestské úrady.

V závere možno konštatovať, že typológia podnikateľov v práve Slovenskej republiky zodpovedá jej historickým stredoeurópskym prameňom:

právna úprava v Rakúsko-Uhorsku do I. svetovej vojny,

právna úprava v Československej republike do II. svetovej vojny,

právna úprava v Československej republike po roku 1989 a na ňu nadväzujúca právna úprava v Slovenskej republike po roku 1993.

Novú dimenziu do tejto problematiky prináša vstup Slovenskej republiky do Európskej únie – rok 2004. V tomto roku bol pripravený návrh zákona o európskej akciovej spoločnosti.

¹⁰ Dôvodová správa, cit. v pozn. č. 9, str. 13

POUŽITÉ SKRATKY

OBZ – Obchodný zákonník – zák. č. 513/1991 Zb. v znení neskorších predpisov.

OZ – Občiansky zákonník – zák. č. 40/1964 Zb. v znení neskorších predpisov.

OSP – Občiansky súdny poriadok – zák. č. 99/1963 Zb. v znení neskorších predpisov.

ŽZ – Živnostenský zákon – zák. č.455/1991 Zb. v znení neskorších predpisov.

RGBl.– Reichsgesetzblatt (pred r. 1918).

Sb. Zák. a nař. – Sbirka zákonu a nařizení ČSR (1918 – 1948).

Zb. – Zbierka zákonov (1948 – 1992).

Z.z. – Zbierka zákonov od (1.1.1993).

Citácia paragrafov bez bližšieho označenia právneho predpisu je citáciou Obchodného zákonníka (OBZ).